

Rámmaplána láhkaásahus Sámi allaskuvlla sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid 1.–7. dássái ja 5.–10. dássái

§ 1 – DOAIBMAVIIDODAT JA ULBMIL

Láhkaásahus gusto sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuide maid Sámi allaskuvla lágida. Allaskuvla lea akkrediterejuvvon universitehtaid ja allaskuvllaid lága § 1-2 ja § 3-1 vuodul.

Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu lea ovttáárvosaš našunála vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuin.

Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu oahpahusgiellan lea sámeigiella nu guhkás go lea vejolaš.

Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu vuodđogeaddjin lea sáme kultuvra ja sámeservodat, mas sámi oahppanáddejumit ja oahpahusvuogit leat vuolggasadjin. Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu addá mánggabealat máhtu sámi dilálašvuodain.

Láhkaásahus gusto Sámi allaskuvlla 4-jagáš vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppui. Láhkaásahus meroštallá sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid 1.–7. dási ja 5.–10. dási rámmaid.

Láhkaásahusa ulbmil lea sihkkarastit, ahte Sámi allaskuvla fállá integrerejuvvon, profešuvdnii ráhkkanahhti ja dutkanvuodosaš vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid main lea alla fágalaš kvalitehta. Oahput galget čuovvut Oahpahuslága ja vuodđoahpahussii gustovaš oahppoplánaid.

Sámi allaskuvla galgá lágidit integrerejuvvon vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid, main lea ollisvuohta ja oktiigullelašvuohta teorii- ja hárjehallanoahpuiguin, fágaiguin ja fágadidaktihkain ja fágaid gaskkas. Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahput galget addit kandidáhtaide nana fágalaš ja didákttalaš máhtuid, gealbudahttit sin atnit ávkin dutkama oahpaheaddjeámmáhis ja ámmátlaš ovdáneamis jeavddalaččat. Oahpuid iešvuohtan lea lagas ovttasdoaiman profešuvdnasurggiiguin ja iešguđetlágan servodatdoibmiiguin. Oahput galget čatnat oahpaheaddjeámmáha historjjálaš kontekstii ja áigeguovdilis servodatperspektiivii, ja oahpahit kritihkalaččat reflekteret ja hukset profešuvdnaádejumii. Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu galgá čatnat oahpaheaddjeámmáha sámi oktavuhtii ja álgoálbmotoktavuhtii.

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahput kvalifiserejit kandidáhtaide bastit oahpahit sámi dilálašvuodaid birra ja sii galget diehtit sámi mánáid oahppovuoigatvuodaid, mat albmanit oahpahuslágas ja vuodđoahpahussii gustovaš oahppoplánain.

§ 2 OAHPPANJOKSOSAT

Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahput gealbudahttet oahpahedjjiid bargagoahhtit ja čadahit hástaleaddji ja mánggabealát ámmáha girjás ja rievdi servodagas. Oahppanjoksosat leat hábmejuvvon našunála kvalifiserenrámmaid vuodul.

Go kandidáhtta lea ollašuhhtán vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu, de galgá son leat olahan oahppanjoksosiid mat čilgejuvvojit máhtu, gálggaid ja oppalaš gelbbolašvuoda vuodul. Dát leat vuodđun skuvlabarggus ja viidásut gelbbolašvuodaovdáneamis.

Oahppanjoksosat erenoamážit 1.–7. dási kandidáhtaide:

Kandidáhtas

- lea fágalaš ja fágadidákttalaš máhttu sámeielas, matematihkas, dárogielas ja eará oahppofágain ja nana máhttu álgoahpahusas
- lea máhttu bargat vuodđogálggaguin (ovdanbuktit njálmmálaččat, lohkat, ovdanbuktit čálalaččat, rehkenastit, geavahit digitála reaidduid) fágaid siskkoabealde ja fágaid rastá, ja máhtta lágidit diliid, mat ovdánahttet 1.–7. dási ohppiide heivehuvvon oahpahusa
- lea máhttu ollislaš oahppooalis, mas erenoamážit deattuhit sirdašumi mánáidgárddis skuvlii ja mánáidskuvladásis nuoraidskuvladássái

Oahppanjoksosat erenoamážit 5.–10. dási kandidáhtaide:

Kandidáhtas

- lea nana fágalaš ja fágadidákttalaš máhttu sámeielas ja eará oahppofágain ja ráddjejuvvon fágaid diehto- ja máhttovuoduin
- lea máhttu bargat ja ovdánahttit vuodđogálggaid (ovdanbuktit njálmmálaččat, lohkat, ovdanbuktit čálalaččat, rehkenastit, geavahit digitála reaidduid) fágaid siskkoabealde ja fágaid rastá, ja máhtta lágidit diliid, mat ovdánahttet 5.–10. dási ohppiide heivehuvvon oahpahusa
- lea máhttu ollislaš oahppooalis, mas erenoamážit deattuhit sirdašumi mánáidskuvladásis nuoraidskuvladássái ja nuoraidskuvladásis joatkkaskuvlaoahpu dássái

Oktasaš oahppanjoksosat goappaš oahpuid kandidáhtaide:

Oahppanjoksosat biddjojot dán guovtti vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu fágaid sisdoaluid ja bargovugiid oktavuhtii.

MÁHTTU

Kandidáhtas

- lea máhttu skuvlla ja oahpaheaddjeámmáha iešvuodain, historjjás, ovdáneamis ja sajádagas sámi servodagas ja servodagas muđui, ja skuvlla ulbmila, árvovuodu, lágaid, gustovaš oahppoplánaid ja iešguđetlágan ohppiid vuoigatvuodaid birra
- lea máhttu oahppoplánabargguin ja skuvllas organisašuvdnan
- lea máhttu mánáid ja nuoraid oahppamis, ovdáneamis ja oppalaščuvgejumis iešguđetlágan sosiála, mánnggakultuvrralaš ja mánnggagielalaš konteavsttain
- lea máhttu luohkkájodiheamis ja luohkkábirrasis ja máhtta ovdánahttit buriid oktavuodaid ohppiiguin ja ohppiid gaskkas
- lea máhttu mánnggalágan bargovugiin ja oahppanresurssain, ja máhttu bargovugiid, sisdoalu ja ohppiid oahppaneavttuid oktiigullelašvuodas
- lea máhttu mánáid ja nuoraid bajásšaddanbirrasa, dásseárvvu ja identitehtabarggu birra
- lea máhttu mánáin, geat leat váttis diliin ja mánáid vuoigatvuodain našunála ja riikkaidgaskasaš perspektiivvas, riikkaidgaskasaš šiehtadusaid vuodul, álgoálbmotjulggaštusaid ja našunála lágaid vuodul
- lea máhttu sámi, našunála ja riikkaidgaskasaš dutkan- ja ovddidanbargguin mat gusket oahpaheaddjeámmáhii
- lea máhttu sámi árbevirolaš máhtus ovttaskas fágasurggiin

- lea máhttu sámi mánáid ja nuoraid bajásšaddandilálašvuodaid hástalusain

GÁLGGAT

Kandidáhtta

- máhtá iešheanaláčat ja ovttas earáiguin plánet, čadahit ja reflekeret oahpaheami fágaid siskkobealde ja fágaid rastá, mas vuolggasadjin leat sámi árbevirolaš máhttu, dutkan- ja vásáhusvuđđosaš máhttu
- máhtá lágidit dili ja láidestit buriid ja hutkás oahppanbirrasiid
- máhtá lágidit dili estehtalaš attáldagaid ovdánahttimii, muosáhussii ja dovddiidussii
- máhtá heivehit oahpaheami iešguđetlágan ohppiid dárbbuide ja movttiidahttit oahppanhálu, go čielgasit ovdanbukta oahppanmihttomeriid, ja geavaha iešguđetlágan bargovugiid olahit ohppiid mihttomeriid
- máhtá árvoštallat ja duodaštit ohppiid oahppama ja ovdáneami oahppomihtuid ektui, rávvvet nu ahte ovddida oahppama ja veahkehit ohppiid árvoštallat iežaset oahppama
- máhtá kritihkalačat reflekeret iežas ja skuvlla geavadiid go ovdánahtá oahpaheadjerolla ja ámmátetihkalaš gažaldagaid
- hálddaša njálmmálaš ja čálalaš sámegiela, máhtá ámmátlaš giellageavaheami ja máhtá oahpahit sámegillii iežas fágain. Hálddaša njálmmálaš ja čálalaš dárogiea, ja máhtá geavahit giela ámmátoktavuođain
- máhtá árvoštallat ja geavahit heivvolaš dutkanbohtosiid ja ieš čadahit systemáhtalaš ovddidanbarguid
- máhtá ovttrasáđiid váhnenovddasteddjiiguin ja fágalaš ásahusaiguin gávnnahtit ja fuobmát ohppiid sierralágan dárbbuid, vai dárbbášlaš doaibmajut álggahuvvojit
- máhtá lágidit dili mii ovddida fidnoálggahangealbbu (entreprenørskap) ja máhtá searvvahit oahpaheapmái báikkálaš bargo- ja servodateallima, árbediehtoguddiid ja resursaolbmuid
- máhtá ávkin atnit sámi oahppan- ja oahpahanvugiid

OPPALAŠ GELBBOLAŠVUOHTA

Kandidáhtta

- bastá oaččuhit ámmátlaš searvevuoda oahpaheddjiiguin nu, ahte ovdánahtá buori geavada ja ámmátetihkalaš geađgejuolggi
- bastá oaččuhit ámmátlaš searvevuoda sámi oahpaheddjiiguin dainna ulbmiliin, ahte ovdánahttit buori geavada ja ámmátetihkalaš geađgejuolggi maiddái riikkarájiid rastá
- bastá ovdánahttit demokratiijaáddejumi ja demokrátalaš oassálastima ja bastá kritihkalačat reflekeret sierra luohkkadásiid dárbbuid
- bastá nannet riikkaidgaskasaš ja mánggakultuvrralaš áššiid skuvlla barggus
- bastá fuobmát iežas oahppan- ja gelbbolašvuodadárbbuid oahpaheadjeámmáhis
- lea háhkan nuppástuhttin- ja ovddidangelbbolašvuoda, mainna bastá dustet skuvlla hástalusaid boahhtevuođas
- bastá nannet sámi, álgoálbmot ja riikkaidgaskasaš skuvladoaimmaid
- bastá doarjut sámi mánáid ja nuoraid ovdáneami ja identitehtahuksema

§ 3 SIERRANAHTTI VUODDOSKUVLAOAHPAHEADDJEOAHPU STRUKTUVRA

(1) Specialiserema ja fágalaš ovtasteami gáibádusat

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahput leat specialiserejuvvon skuvlla ahkeluohkáide, ja gealbudahttet oahpahit jogo 1. –7. dásis dahje 5. – 10.dásis. Oahput lágiduvvojit guovtti čielgasit meroštallojuvvon ja sierranas vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppun vugiiguin, mat sihkkarastet progreshuvnna ollislaš profešuvdnaoahpus.

Njealjijagáš 1.–7. dási oahpaheaddjeoahppu doallá sisttis dábálaččat unnimusat njeallje oahpahusfága, main unnimusat okta fága lea 60 oahppočuoggá ja eará fágat leat unnimusat 30 oahppočuoggá. *Váldodeaddu galgá leat álgooahpahusas.* Okta oahpahusfága 4. oahppojagis sáhtá buhttet ovtta 30. čuoggá skuvlarelevánta fága. Jus joatká masteroahpuin 3. oahppojagi maŋná, de masteroahpu vuosttaš jahki buhte vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 4. oahppojagi fágaid.

Njealjijagáš 5.-10. dási oahpaheaddjeoahppu doallá sisttis dábálaččat unnimusat golbma oahpahusfága, juohke fága lea 60 oahppočuoggá. *Váldodeaddu lea fágalaš čiekjudeamis.* Ovtta oahpahusfága 4. oahppojagis sáhtá buhttet ovttain oahpahusfágain ja ovttain skuvlarelevánta fágain, main goappásge leat 30 oahppočuoggá, nubbi vejolašvuohta lea guokte oahpahusfága, main goappásge leat 30 oahppočuoggá. Jus joatká masteroahpuin 3. oahppojagi maŋná, de masteroahpu vuosttaš jahki buhte vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 4. oahppojagi fágaid.

Geatnegahtton fágat, fágaid ja hárjehallanoahpahusa viidodat

Goappaš oahput galget doallat sisttis bagadallojuvvon, árvoštallojuvvon ja molsašuddi hárjehallanoahpu buot oahppojagiin. Hárjehallanoahppu lea integrerejuvvon oassin buot oahppofágain. Hárjehallanoahpu viidodat lea unnimusat 100 beaivvi njealji jagis; unnimusat 80 beaivvi golmma vuosttaš oahppojagi, unnimusat 20 beaivvi maŋemus oahppojagi. Hárjehallanoahppu čađahuvvo vuodđoskuvllas ja juhkkujuvvo sihke vuolit ja alit ahkeluohkáide dan oahpposuorggis, masa oahppu gealbudahtá. Hárjehallanoahpus galgá leat progreshuvdna ja heivehuvvot studeanttaid válljenfágaide buot oahppojagiin ja čadnojuvvot iešguđetlágan skuvladoaimmaide. Hárjehallanoahpu lágideapmi berre speadjalastit miehtásámi perspektiivvaid.

Buot oahpahusfágain galgá leat fágadidaktihkka ja galget leat profešuvdnii ráhkkanahhti oahpaheaddjeoahppofágat. Buot oahpahusfágain, skuvlarelevánta fágain ja fáddájoavkkuin galgá dutkan leat vuodđun ja čanastuvvot dutkanaktiivvalaš fágabirrasiidida.

Bachelorbargu lea geatnegahtton goalmát oahppojagi. *Barggu viidodat lea 15 oahppočuoggá pedagogihka ja oahppimáhtu oahppoollisvuodas. Dieđateoriija ja metodat galget čadnojuvvot bachelorbargui.* Bachelorbargu galgá leat profešuvdnii gullelaš ja temáhtalaččat čatnasit pedagogihkkii ja oahppimáhttui ja/dahje eará fágaide. *Barggus berre leat sámi perspektiiva dahje álgoálbmotperspektiiva.*

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 1.–7. dásis leat geatnegahtton fágain pedagogihkka ja oahppimáhttu 60 oahppočuoggá, matematihkka 30 oahppočuoggá, sámegeiella 30 oahppočuoggá ja dárogeiella 30 oahppočuoggá.

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 5.–10. dásis leat geatnegahtton fágan pedagogihkka ja oahppimáhttu 60 oahppočuoggá. Ii oktage oahpahusfága leat geatnegahtton. Sámi allaskuvla galgá lágídit dili, vai studeanttat besset váldit riikkaidgaskasaš lohkanbaji 4-jagáš vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus.

(2) Oahpuid lágideapmi

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 1.–7. dássi:

1.–3 . oahppojahki:

Hárjehallanoahppu

Pedagogihkka ja oahppimáhttu 60 oahppočuoggá

Sámeigiella 30 oahppočuoggá

Dárogiella 30 oahppočuoggá

Matematihkka 30 oahppočuoggá

Oahpahusfága 60 oahppočuoggá

4. oahppojahki:

Hárjehallanoahppu

Oahpahusfága 60 oahppočuoggá, vejolaččat guokte fága goabbáge 30 oahppočuoggá, main nubbi sáhtta leat 30 oahppočuoggá skuvlarelevánta fága.

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 5.–10. dássi:

1.–3. oahppojahki:

Hárjehallanoahppu

Pedagogihkka ja oahppimáhttu 60 oahppočuoggá (juhkkovuvvo dábbalaččat 15 oahppočuoggái guovtti vuosttaš oahppojahkái ja 30 oahppočuoggái goalmmát oahppojahkái)

Oahpahusfága I 60 oahppočuoggá

Oahpahusfága II 60 oahppočuoggá

4. oahppojahki:

Hárjehallanoahppu

Oahpahusfága III 60 oahppočuoggá, vejolaččat guokte fága goabbáge 30 oahppočuoggá, main nubbi sáhtta leat 30 oahppočuoggá skuvlarelevánta fága.

§ 4 NAŠUNÁLA NJUOLGGADUSAT, PROGRAMMAPLÁNAT JA INDIKÁHTORAT

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid fágaide ráhkaduvvojit našunála njuolggadusat ja indikáhtorat, mat meroštallet vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid, main lea alla kvalitehta. Láhkaásahusa, našunála ja sámi njuolggadusaid vuodul, galgá Sámi allaskuvla ráhkadit prográmmaplánaid sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuide. Prográmmaplánat mearridit fágalaš sisdoalu, hárjehallanoahpu, organiserema, bargovugiid ja árvvoštallanortnegiid. Institušuvnna stivra dohkkeha prográmmaplána.

§ 5 FRIDDJENMEARRÁDUSAT

Eksámen dahje geahččaleapmi, mii ii leat čađahuvvon vuodđoskuvlaoahpu oassin, sáhtta leat vuodđun friddjet eksámenis, geahča universitehta- ja allaskuvlalága § 3-5. Oahppu mii sáhtta

leat friddjema vuodđun, galgá leat jogo fága, mii vástida skuvlafága dahje fága mas lea relevánsa vuodđoskuvlla oahpaheaddjebargui, geahča § 1, ja berre fátmmastit fágadidaktihka ja hárrjehallanoahpu. Studeanta galgá maiddái sáhttit duođaštit sámezielat gelbbolašvuoda fágas.

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 1.–7. dásis sáhtta friddjet, nuppi dán guovtti dárogiela suopmana geahččaleamis daid studeanttaid, geain eatnigiellan lea sámeigiella, kveanagiella, dárogiela seavagiella dahje eará unnitlogugiella ja geat eai leat árvvoštallojuvvon goappaš dárogielain joatkkaskuvlaoahpus.

Seamma ládje gustojit friddjenmearrádušat vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 5.–10. dási studeanttaide, geat eai vällje dárogiela fágačoakkáhusii. Seammá gusto maiddái olgoriikastudeanttaide, geain ii leat Norgga joatkkaskuvlaoahppu. Studeanttaide, geain dárogiella lea 5.–10. dási vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus, eai gusto friddjenmearrádušat dárogiela suopmaniid geahččaleamis. Friddjen galgá merkejuvot oahppoduođaštussii.

§ 6 FÁPMUIBOAHTIN JA GASKABODDOSAŠ NJUOLGGADUSAT

Láhkaásahus lea fámus njukčamánu 1. beaivvi 2010 rájes ja gusto 2010-2011 oahppojadi sisaváldimii.

Studeanttain, geat čuvvot ovddeš rámmaplánaid, lea vuoigatvuohta váldit eksámena dáid vuodul gitta juovlamánu 31. beaivái 2015. Dán dáhtona rájes ii leat šat fámus juovlamánu 13. beaivvi 2005 addojuvvon dábálášoahpaheaddjeoahpu rámmaplána láhkaásahus.